

БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ: ПРОБЛЕМИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

В.А. Смирнов, С.А. Дикань

*Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка*

Світова спільнота через свої міжнародні інституції (ООН, ЮНЕСКО та інші) постійно фокусує увагу на проблемах людини, безпеки людства і життя в цілому (Цілі Розвитку Тисячоліття, 2000–2015 рр., Декада ООН з освіти для сталого розвитку, 2005–2014 рр. тощо). На своїх професійних зібраннях, починаючи з Конференції БЖДЛ-2002, українські фахівці з безпеки людини висунули чимало слухних пропозицій щодо вдосконалення вітчизняної системи навчання і виховання у царині безпеки. На жаль, їх утілення у життя відбувається занадто повільно, а зміни, що відбуваються, не завжди є адекватними викликам часу. Зокрема, за підрахунками Василя Заплатинського, чинна Типова навчальна програма з БЖД (діє від 2010 р.) нараховує загалом 173 питань (54 год. навчального часу), проте профілактиці позавиробничого травматизму в ній відведено лише 47 хвилин навчального часу (1,5 %). При цьому у навчальних планах нормативних «безпечових» дисциплін (БЖД, Основи охорони праці, Охорона праці в галузі, Цивільний захист) жорстко задана предметно-дисциплінарна модель процесу навчання — зміст і структура цих дисциплін, дидактичний опис, характеристики трудомісткості, часові та інші структурно-змістові параметри.

Ми вважаємо за доцільне почати розбудову на основі зазначених навчальних дисциплін єдиної метадисципліни «Безпека людини», узгоджуючи змістові наповнення і тезауруси існуючих навчальних дисциплін, надаючи їм чіткої контекстної спрямованості й орієнтуючись у такий спосіб на формування професійних компетенцій, запитаних сучасним інформаційним суспільством. Ми виходимо з того, що діяльність студента ані за змістом, ані за формою не є тотожною діяльності фахівця. Аби полегшити перехід від учіння (коли студент має справу не з професійними реаліями, а з

їхніми інформаційними, знаковими моделями) до оволодіння студентом цілісною професійною діяльністю фахівця, ми підготували і почали видання навчальної літератури:

Безпека життєдіяльності: Опорний конспект із розгорнутими тестовими завданнями	2008 р.	Уперше використані винайдені авторами розгорнуті (навчаючі) тести для опрацювання програмного матеріалу з БЖД, запропоновані оригінальні задачі і теми для самост. роботи
Безпека невиробничої діяльності: Університетський курс	2011 р.	Уперше використаний перформативний навчальний текст
Аварія на АЕС: осмислення, розслідування, прогнозування наслідків	2011 р.	Висвітлені причини аварії на ЧАЕС, розглянуті різноманітні навчальні задачі щодо оцінювання радіаційної обстановки і радіозахисного харчування
Безпека життєдіяльності: Університетський курс	2012 р.	Оригінальний системний університетський курс, рекомендований МОН України
Цивільний захист: Університетський курс	2013 р.	Оригінальний системний університетський курс, рекомендований МОН України

Є впевненість, що розпочата нами робота з науково-педагогічного забезпечення навчального процесу, у тому числі підготовка і видання навчальної і наукової літератури (підручників, посібників, інструктивно-методичних матеріалів до практичних і лабораторних занять тощо), оновленої за змістом і оригінальної за формою подання програмного матеріалу, дозволить створити належні умови для динамічного руху діяльності студента від навчальної до професійної. У такий спосіб створюються передумови переходу до освітньої парадигми, адекватної вимогам сьогодення, і побудови метадисципліни «Безпека людини» із гармонійним поєднанням у ній трьох взаємозалежних і доповнюючих одна одну складових: *навчання* (процесу набування монодисциплінарного і полідисциплінарного професійного знання), *соціалізації* (процесу засвоєння й активного відтворення індивідом соціокультурного досвіду) і *культурації* (процесу цілеспрямованого формування особистісних якостей, адекватних традиціям і нормам безпечної поведінки у суспільстві на нинішньому етапі його історичного розвитку).